

Hej kammarmusiklyssnare!

Sveriges ledande internationella **kammarensemble, Camerata Nordica** är på turné och kommer till Lunds Kammarmusiksällskap på **Magle konserthus måndag 4 april kl. 19.00**. I oktober i fjol bjöd de på klarinettkvintetter, men denna kväll får vi höra tre mycket uppskattade stråksextetter av yppersta klass, med musikerna

Colin Scobie, Agata Kawa-Cajler violin, Vladimir Percevic, Alva Rasmussen viola, och Sabina Sandri-Olsson, Zéphyrin Rey-Bellet cello.

Program:

Richard Strauss: Sextett ur "Capriccio"

W. A. Mozart: Grande Sestetto Concertante från Sinfonia Concertante K 364

Nikolaj Rimskij-Korsakov: Stråksextett A-dur (1876)

Se verkbeskrivningar i bilagan!

Biljettkassan öppnar kl. 18.15. Biljettpris: Medlemmar och studerande 120 kr, för övriga 200 kr. Ungdomar under 18 år går in gratis. Betala med kort, Swish eller kontant. Förförköp kan göras på Visit Lund AB, telefon 046-131415 och via www.ticketmaster.se (expeditionsavgift tillkommer).

Välkommen!

Styrelsen www.lkms.se

Nästa konsert kommer Musica Vitae, med cellosolisten Daniel Tengberg. De spelar verk av Anders Wesström, Tjajkovskij Rokokovariationerna, Stravinskij Pulcinellasviten och Andrea Tarrodi Rokoko.

LKMS. Medlemsutskick inför spelafton med Camerata Nordica den 4 april 2022
Något om verken som spelas

Sextetten ur Capriccio

Andante con moto

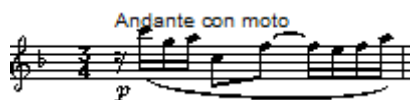
1940-41

Richard Strauss skrev sin sista opera mitt under brinnande krig. *Capriccio* är en opera om opera, ett konversationsstycke, som saknar både *Salomes* dramatik och *Rosenkavaljeren*s vidunderliga arior. Detta kan ha bidragit till att den inte blivit lika populär som många andra av Strauss verk i genren. Kanske vill den, med sin titel (*Capriccio* ungefär *Infall*) och innehåll, trotsa barbariet som pågick runt omkring i världen. Kanske ville Strauss påpeka att civiliserade personer kunde konversera, varför inte också länder? En frågeställning som är lika aktuell i dessa dagar som den var då! Och nog är det förvånande och modigt att det i operan förekommer jämförelser mellan storheten i Couperins och Rameaus musik, tonsättare vars musik knappast längre framfördes på Tredje rikets konsertscener.

Handlingen utspelar sig kring 1775 på ett slott i trakten av Paris. Ett sällskap har samlats för att fira grevinnan Madeleines födelsedag. Som nybliven änka uppvaktas hon av tonsättaren Flamand och poeten Olivier. Hon är kluven inför vilken av dem hon ska välja. De får förkroppsliga frågan om vilken konststart som står främst, musiken eller litteraturen, en fråga som också kan sägas utgöra Operans tema. Den kommer inte att få något svar. Hur skulle en operatonsättare kunna göra på annat sätt, än att lämna frågan obesvarad?

Sextetten, som fungerar som uvertyr, är i operan komponerats av Flamand. Verkets stil är dock varken rokoko eller modernistisk. Här finns istället mycket av den stämning som kännetecknar Strauss egen senromantiska stil före sekelskiftet. Med stämmornas kontrapunktik och många dialoger är det ett genuint kammarmusikverk i sin egen rätt.

Den 1-satsiga sextetten har en tydlig tredelad form, som i stort liknar sonatformen. En kort exposition med ett mycket pregnant sidotema följs av ett mycket långt mittparti med genomföringskaraktär. I den avslutande delen återkommer huvudgrupp och sidogrupp, båda i tonikan. I huvudgruppen finns inget pregnant tema men väl ett antal kortare fraser/motiv som sticker ut. Mest betydelsefull är kanske frasen i första takten, som kommer att höras och utvecklas i olika sammanhang:

I slutet av huvudgruppen lösgör sig ur överledningen en fallande skalrörelse med stor uttrycks kraft:

Den leder fram till den första tydliga melodin, sidotemat i C-dur:

Temat beledsagas av bl.a. just första taktens 5 första toner. Efter expositionen börjar en lång genomföring, som inleds mycket dramatiskt med tremolon och upprörda, yppiga passager i violin- och violastämmorna. Här utvecklas nu och vävs samman de olika motiven och temana.

En återtagning, längre än expositionen, avslutar verket med motiv och teman i tonikan.

Mozart, Grande Sestetto Concertante K 364

1. Allegro maestoso 2. Andante 3. Presto

1779

Detta verk är ett arrangemang av Sinfonia Concertante K364, ett av Mozarts finaste verk. Det publicerades av musikförläggaren S. A. Steiner 1808. Sinfonia Concertante, en hybrid mellan symfoni och solokonsert, uppstod kring 1770 och blev vanlig i Frankrike. Mozart hade 1778 besökt Mannheim och Paris och fått nya intryck och som vanligt överträffar han förlagorna. De flesta franska verken var endast 2-satsiga. En annan ovanlighet för genren är mollmodus, som här valts för mellansatsen. Många menar att denna speglar Mozarts känslor efter moderns död under resan till Paris. Verket blev hans sista stora komposition i Salzburg innan han lämnade staden för Wien.

Originalen är skrivet för soloviolin, soloviola (uppstämmd en halv ton) och orkester bestående av 2 oboer, 2 horn och stråkar. Sextettarrangemanget är ett äkta kammar-musikverk där soloinsatserna fördelas över alla instrumenten, möjligen med undantag av andracellon. Ett Sinfonia Concertante kännetecknas av ett överflöd av melodier och Mozart uppfyller därvidlag alla förväntningar; den magnifika första satsens början lovar en fest utan motstycke:

Detta tema avlöses av cello och violin i dialog, med bl.a. s.k. Mannheimsuckar (markerade med xxxx i notexemplet nedan):

Som i sin tur lämnar plats för:

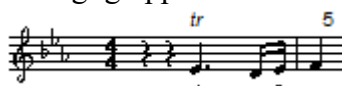

Ett fjärde tema kan sägas vara en variant av det första.. Det inleds i en viola (understämman nedan) och avslutas i violinerna:

[I originalversionen spelas detta tema av hornen respektive oboerna.]

Sedan följer en dramatisk avslutning av den del som i originalet utgjorde det första tutti-avsnittet före solisternas inträde. Det sker i en stigande sekvens av ett enkelt motiv, ett vanligt grepp hämtat från Mannheim-skolan:

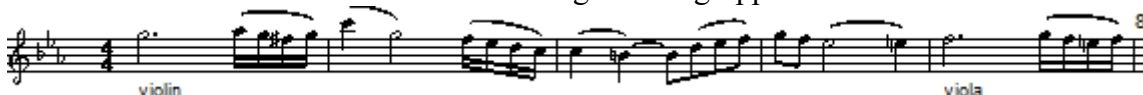
i början under crescendo, för att plötsligt avslutas i piano, innan första violinen frigör sig från ett högt Ess med sitt första solo, (de 2 sista takterna i notexemlet nedan):

Detta övergår i huvudtemat, (tema 1 ovan) som nu fått en lite annorlunda utformning:

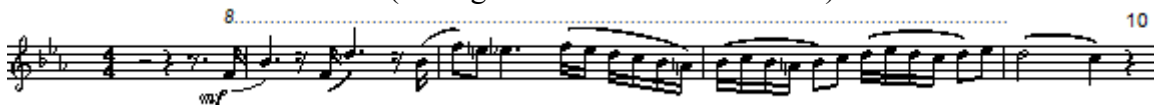
Snart hörs ett vemodigare tema i dialog mellan violin 1 och viola 1. Det börjar i c-moll och kan kanske betraktas som en överledning till sidogruppen:

Temat i c-moll mynnar ut i ett rörligt tema, ackompanjerat av de fallande fraserna från tema nr 6.

Den som väntat på sidotemat blir till slut belönad.¹ Det har formen av ett växelspel mellan violin och cello (i originalet violin och viola) Tonarten är B-dur.

Det blir inledningen till en lång dialog med flera olika, slående melodier.

¹ Mozart valde en form där hela första tutti-partiet utspelar sig i tonikan, liksom den första halvan av solopartiet. Sidogruppen i B-dur inträder alltså först i andra hälften av det första solopartiet.

Genomföring följer i vanlig ordning. Den börjar i forte, övergår mycket snart i piano och i ett slags recitativa fraser som två gånger slutar i vilopunkter. Originalversionens växelspel mellan de två solisterna är nu fördelat över nästan alla instrumenten. Här finns flera av satsens höjdpunkter. Återtagningen inleds med huvudtemat (tema 1) men är i övrigt förkortad och anpassad efter tutti- och solistdelarna. Den mynnar i en ackompanjerad solokadens, som i sin tur leder till den avslutande codan.

Mellansatsen, *Andante*, är en av Mozarts skönaste trots sin tragiska grundton. Det inledande temat är klagande:

Temat i c-moll blir omedelbart föremål för en variant – om möjligt än mer smärtylld – som delas solistiskt mellan cello och violin (i originalet mellan viola och violin):

Mycket effektivt är ackompanjemanget med 8-delar i flera av stämmorna.

Ett överledningsparti med samma ledsagning, börjar med ett uppåtsträvande tema:

Sidogruppen i Ess-dur börjar med en växelsång mellan violiner och viola:

Och fortsätter med ett växelspel i kanon:

En utrycksfull slutgrupp i forte avslutar expositionen. Den börjar med synkoperingar i violin1 och en något diffus melodi, men den slutar med fraser, som tydligt anknyter till huvudtemat, och som inte hörts tidigare:

Satsen har alltså sonatform. Partiet som följer skapar en känsla av kort genomföring.² Den tar fasta på huvudtemats olika motiv och innehåller en del hisnande vackra partier. Återtagningen avstår från huvudgruppen och börjar med överledningstemat (se ovan). Sidogrupp och slutgrupp går nu i c-moll. Slutgruppen delas i två delar av ett solokadensavsnitt (originalet kan ju sägas vara en dubbelkonsert). Kadensavsnittet följs av resten av slutgruppen, som alltså fungerar som coda.

² Charles Rosen har i *The Classical Style* en annan uppfattning. Han menar att satsen har sonatform utan genomföring och att detta parti är återtagningens huvudgrupp, som fungerar som ett modulerande avsnitt från Ess-dur till tonikans c-moll.

Finalen är ett glädjefyllt rondo. Det domineras av i huvudsak 4 + 2 melodier som fördelar sig efter mönstret A-B-A-B-A.

De fyra melodierna i A-delen är:

Finale. Presto

I B hörs följande teman:

Episoden utvecklar i fortsättningen bl.a. triolerna.

Andra A består endast av de tre första temana.

I andra B öppnas första temat i Ass-dur (subdominanten!)

I sista A finns alla fyra temana med, och när slutligen tema 3 återkommer känns detta som en naturlig coda.

Rimskij-Korsakov, Stråksextett A-dur

1. Allegro vivace 2. Rondo fugato 3. Scherzo vivace alla Saltarello

4. Andante espressivo 5. Finale. Allegro molto

1876

Rimskij-Korsakov skickade 1876 in två verk till en kammarmusiktävling, denna sextett samt en kvintett för piano och fyra blåsare. Ingen av dem vann pris, men sextetten fick ett hedersomnämmande. Den blev bortglömt och hittades först efter tonsättarens död och publicerades 1912. Det är emellertid ett verk fullt av charm. Sextetten finns i åtskilliga inspelningar och är väl värd att lära känna.

Första satsen presenterar huvudtemat i cellon:

I huvudgruppen finns även ett trevligt andratema som tas upp av violinerna:

Detta tema hörs också i en variant med udda betoning – på taktens andra åttöndel.

Huvudtemat kommer tillbaka och hörs nu i pizzicato.

Sidotemat, E-dur, presenteras i violinerna:

Även sidogruppen har ett andratema. Det hörs först i violan:

I genomföringen, som är nästan av exponeringens längd, visar tonsättaren upp sin skicklighet i polyfon stämföring med temana vandrande mellan stämmorna. Det andra av huvudgruppens teman får stort utrymme, inte minst varianten med betoningsförskjutningen. Återtagningen återger temana i expositionens ordning och sidotemana hörs nu som sig bör i A-dur. En kort coda avslutar. Den får i sin andra hälft en tempoökning, *Più allegro*.

Den andra satsen är ett fugato. Temat börjar i cello 1 med första svar i viola 1:

Här finns flera andra teman som undergår kontrapunktisk behandling, t.ex.

Verket fortsätter med ännu en rörlig mellansats. Det är fråga om ett scherzo i tredelad form. A-delen ska spelas *alla Saltarello*.³

I B-delen ("Trion") blir tempot lugnare. Temat behandlas fugalt liksom i sats 2, och man hade kunnat förstå om hans forna bundsförvanter i *De fem* med förskräckelse hade befarat att han nu lämnat den nationalistiska skolan för gott. Men detta är ingen snustorr akademisk produkt. Den har samma livlighet och entusiasm som verket i övrigt. Saltarellorytmen är kvar och mollmodus bidrar också till en folklig prägel:

A-delen återkommer och sätter punkt.

³ Saltarello är en livlig dans i 6/8 rytm, ursprungligen från Italien, liksom den liknande Tarantella. Trantellan har jämna 8-delar ("trioler") medan Saltarellon också har en punkterad rytm, som förklarar namnet; saltare betyder hoppa. Se notexemplet ovan.

Det är inte ovanligt att den långsamma satsen blir något av ett emotionellt centrum i flersatsiga verk. Så är det här. Satsen är lång och liksom den föregående tre-delad. A-delen domineras av en cantilena, som börjar i cello och som nästan enbart spelas i de fyra lägre stämmorna:

När melodin flyttas över till violinerna är alla sex stämmorna åter förenade. I B-delen visar tonsättaren på nytt sin förtjusning i kontrapunkt med ytterligare ett fugato. Trots ny taktart är tempot oförändrat om man fortsätter räkna 2 i takten:

A-delen återkommer och avslutar satsen.

Finalen är ett sonatrondo i snabbt tempo. Temana har alla samma rytmiska mönster. Först ut är naturligtvis det som brukar kallas ritornell, refräng eller rondotema:

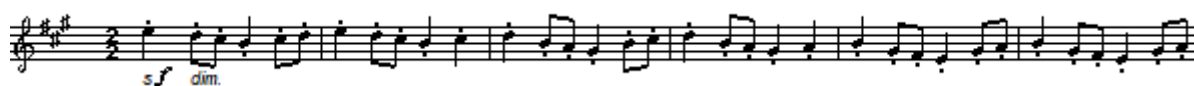
Men det dominerande temat är följande, som första gången hörs i cello:

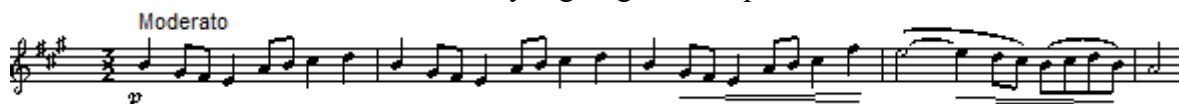
Ett tredje tema föregås och avslutas av en temaföregångare följt av en paus: Även detta presenteras i cello:

I slutet hörs en ny variant endast i violin 1. Den har en fallande vågformad rörelse:

Temat kommer under diminuendo att så småningom övergå i det sista, mycket likartade temat som nu tonar fram i betydligt lugnare tempo *Moderato* och i 3/2 takt:

Men ritornellen i ursprungstempot återkommer en sista gång och avslutar satsen.

Yngve Bernhardsson